

Eugeniusz Sakowicz

"Teologia historiozbawcza w
dogmatyce polskiej XX wieku",
Katarzyna Anna Parzych-Blakiewicz,
Olsztyn 2010 : [recenzja]

Colloquia Theologica Ottoniana nr 2, 192-195

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

**KATARZYNA ANNA PARZYCH-BLAKIEWICZ,
TEOLOGIA HISTORIOZBAWCZA W DOGMATYCE POLSKIEJ XX WIEKU,
OLSZTYN 2010, SS. 376.**

Eugeniusz Sakowicz

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego
Warszawa

Na początku wypada przedstawić Autorkę omawianej książki. Pani prof. UWM dr hab. Katarzyna Parzych-Blakiewicz jest teologiem – dogmatykiem. To jedna z pierwszych kobiet w Polsce (a może nawet i pierwsza), która zdobyła habilitację z zakresu teologii dogmatycznej. W latach 1988–1991 była słuchaczką Wydziału Położnictwa i Ginekologii w Studium Medycznym w Olsztynie. W latach 1989–1994 odbyła studia teologiczne w Warmińskim Instytucie Teologicznym Historyczno-Pastoralnym w Olsztynie (afiliowanym do PAT w Krakowie). Po uzyskaniu magisterium z teologii pracowała m.in. w katechezie w Bartoszycach, a następnie w księgarni Instytutu Kultury Chrześcijańskiej im. Jana Pawła II w Olsztynie. W latach 1995–1998, również we wspomnianym Warmińskim Instytucie, odbyła studia specjalistyczne z zakresu dogmatyki, które uwieńczyła licencjatem z teologii. Następnie podjęła pracę dydaktyczną, wykładając dogmatykę w Studium Teologii dla Świeckich w Instytucie Kultury Chrześcijańskiej. W 1999 r. została asystentką na Wydziale Teologii UWM w Olsztynie, a od 2000 r. – adiunktem. W tym samym 2000 r. uzyskała doktorat z teologii w Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. Kolokwium habilitacyjne K. Parzych-Blakiewicz odbyło się na Wydziale Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

Recenzowana książka pt. *Teologia historiozbawcza w dogmatyce polskiej XX wieku* (Olsztyn 2010, ss. 376) to rozprawa habilitacyjna. Autorka podjęła nietrywialny, oryginalny temat, dotychczas nieopracowany w polskiej literaturze przedmiotu. Celem pracy było opisanie i ocenienie polskiej – soborowej, a nade wszystko posoborowej dogmatyki, w której obecne są elementy historiozbawcze. Tło do tak zakreślonej refleksji wyznaczyła zarysowana przez Autorkę rozprawy teologia dziejów zbawienia Soboru Watykańskiego II (1962–1965).

Prezentowana rozprawa ukazała się w ramach prowadzonej przez ks. dra Jana Guzowskiego serii „Biblioteka Wydziału Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazur-

skiego w Olsztynie” jako numer 54. Recenzentami dzieła byli: bp prof. zw. dr hab. Julian Wojtkowski, dr h.c. oraz ks. dr hab. Edward Wiszowaty, prof. UWM. Rozprawa została wydana „za zgodą Kurii Metropolitalnej Archidiecezji Warmińskiej w Olsztynie, dnia 20 grudnia 2010 r. (L.dz. 1408/08)”. Książkę tę drukowano między świętami Bożego Narodzenia a Nowym Rokiem 2011! – wspaniały „historiozbawczy” kontekst „rodzenia” się recenzowanej publikacji! Copyright na książkę ma Studio Poligrafii Komputerowej „SQL” s.c., Olsztyn 2010 r. Podaję te szczegółowe dane, by wprost stwierdzić na wstępie omawiania książki – szkoda, że nie firmuje jej Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie czy też Wydawnictwo Wyższego Seminarium Duchownego Metropolii Warmińskiej „Hosianum” w Olsztynie lub Warmińskie Wydawnictwo Diecezjalne.

Strukturę pracy wyznaczają następujące części: Wstęp, trzy części (Część I zawiera tylko punkty, Część II natomiast – sześć rozdziałów, w każdym z różną liczbą punktów; Część III – trzy rozdziały, również z kilkoma punktami w każdym rozdziale), Zakończenie, Bibliografia, Wykaz skrótów, Summary, Contents, Spis treści.

Dzieło – zgodnie z intencją Autorki – dotyczy najogólniejszej prezentacji dziejów teologii polskiej XX w. z akcentem postawionym na historiozbawczości. Tak, to prawda, jednak Autorka analizuje poglądy soborowych i posoborowych teologów. A zatem tytuł można było bardziej doprecyzować i wówczas przyjąłby np. taką postać: *Teologia historiozbawcza w dogmatyce polskiej drugiej połowy XX wieku* bądź też *Teologia historiozbawcza w dogmatyce polskiej...* (z zaznaczeniem w tytule, że chodzi o Sobór Watykański II i posoborowe piśmiennictwo wybranych teologów).

Tłem czy kontekstem przeprowadzonych w książce analiz jest nauczanie Soboru Watykańskiego II na temat dziejów zbawienia. Autorka wydobyla z nauczania teologów epoki soborowej i posoborowej owe idee dziejów zbawienia, wskazując na takie ich tematy badawcze, jak: teologia historii, teologia dziejów zbawienia i teologia historii zbawienia, a także w ogóle dzieje oraz historia zbawienia, nadto teologia „dziejoznawcza”. Wyraźnie w swojej książce podkreśliła konieczność odchodzenia od teologii neoscholastycznej, wciąż obecnej w prezentacji traktatów dogmatycznych. Omówiła recepcję idei historiozbawczej w twórczości kilku polskich teologów dogmatyków, dobranych według ścisłego kryterium, które wskazała we Wstępie. Podjęła wielki trud odkrycia – czy też wydobycia – elementów historiozbawczych w dziełach następujących teologów: Andrzeja Zubrerbiera, Alfonsa Nossola, Wincentego Granata, Jerzego Buxakowskiego, Czesława Stanisława Bartnika, Waclawa Hryniewicza, Stanisława Celestyna Napiórkowskiego. Rzeczywiście, są to sztandarowi teolodzy polscy – klasyki polskiej teologii, w większości teologiczni „potomkowie” (uczniowie) Wincentego Granata, który uprawiając teologię dogmatyczną, osiągnął nie tylko tytuły naukowe i godności kościelne, ale „akces” do „oficjalnej świętości” w postaci przydania Mu tytułu „Sługa Boży”. Autorka

dokonała trafnego wyboru. Objętość poświęcona poszczególnym dogmatykom jest jednak nierówna. Niektórym teologom dała do dyspozycji mniej niż 20 stron tekstu (A. Nossol), innym – stron 80 (Cz.S. Bartnik).

Pozwolę w tym miejscu podać jedną uwagę krytyczną – nie było konieczności tych wszystkich uczonych nieustannie tytułować, od Spisu treści czy Wstępu poczynając, a na „zaawansowanym” tekście kończąc. Wiemy wszyscy doskonale, że każdy z „bohaterów” recenzowanej rozprawy habilitacyjnej był bądź jest profesorem doktorem habilitowanym nauk teologicznych. Nie udało się jednak być Autorce konsekwentną w tym nieustannym przydawaniu tytułów. Od niektórych uczonych tytuły „uciekły” ze Spisu treści (W. Hryniewicz, Cz.S. Napiórkowski).

Potrafiła natomiast Autorka bardzo syntetycznie określić główne, przewodnie myśli tych teologów, takie jak: zbawcza interpretacja historii (Andrzej Zuberbier), chrystocentryzm teologiczny (Alfons Nossol), teologia kerygmaticzna (Wincenty Granat), personalizm uniwersalistyczny (Czesław Stanisław Bartnik), dogmatyczna interpretacja historii zbawienia (Jerzy Buxakowski), teologia paschalna (Wacław Hryniewicz), pneumatologiczno-mariologiczna zasada w historiozbawczym kontekście dogmatyki (Stanisław Celestyn Napiórkowski). Ambicją K.A. Parzych-Blakiewicz było przeprowadzenie pogłębionej refleksji, a następnie ocenienie polskich XX-wiecznych źródeł dogmatycznych. Z analizy tej wyprowadziła wnioski, według którego teologia historiozbawcza określa kompetencje dogmatyki. Teoria dogmatyczna „objawia się” jako nauka stojąca na straży depozytu wiary. Jest przy tym – jak zauważa Autorka – pośrednikiem integrującym niezmienną treść owego depozytu wiary i zmiennej formy, która zawsze związana jest z określoną kulturą i konkretnym czasem (nieustanne: „tu i teraz” i równocześnie: „już i jeszcze nie”). Depozyt wiary, chociaż ponadczasowy, zawsze jest zakorzeniony w danym czasie określonej, konkretnej przestrzeni kulturowo-geograficznej.

Część I – wprowadzająca, omawia kwestie podane w tytule: *Podstawy teologii historiozbawczej w myśli Vaticanum II*. Część II (najobszerniejsza) nosi tytuł *U podstaw polskiej teologii historiozbawczej* i w poszczególnych rozdziałach prezentuje kolejno poglądy: A. Zuberbiera, A. Nossola, W. Granata, J. Buxakowskiego, Cz.S. Bartnika, W. Hryniewicza. Rozdział III – syntetyzujący problemowo oraz podsumowujący wcześniejsze analizy, zatytułowany został *Ku integralnemu ujęciu teologii historiozbawczej w dogmatyce*. Każdy rozdział jest w pracy na swoim miejscu, chociaż uderza pewna dysproporcja ich objętości. W rozdziale III, ujawniającym u Autorki zdolności krytycznego oceniania oraz wręcz encyklopedycznej zwięzłej wykładni, przedstawione zostało *Nowe spojrzenie na historiozbawczą myśl Vaticanum II*, a także wydobyte *Elementy strukturalne teologii historiozbawczej* (to tytuły poszczególnych rozdziałów). Część tę zamyka refleksja na temat „historiozbawczych” poglądów S.C. Napiórkowskiego. Wkomponowałbym jednak refleksję na temat mariologii Brata Celestyna (jak sam o sobie mówi

Ojciec Profesor) do Części II. Może też spróbowałbym Część II pracy podzielić na dwie części.

Zakończenie pracy ukazuje zasadnicze jej osiągnięcia. Całość studium zamyka bogata podmiotowa i przedmiotowa bibliografia.

Książka K.A. Parzych-Blakiewicz stanowi *novum* w polskiej teologii. Jest dziełem na wskroś oryginalnym, mającym charakter studium z zakresu teologii dogmatycznej, ale też teologii historii, czy też – „drugoplanowo” – innych dyscyplin teologicznych. Obecne są w dziele refleksje z zakresu biblistyki, chociaż należałoby je bardziej wyeksponować i poszerzyć. Książka stanowi cenny wkład w polską dogmatykę poprzez dogłębne, precyzyjne opisanie teologii historiozbawczej w duchu nauczania soborowego. Wprawdzie pojęcie „teologii historiozbawczej” – co trzeba wyraźnie zaznaczyć – nie pojawiło się w dokumentach soborowych, to jednak teologia ta była w nich obecna *implicite*. Nie były to tylko zarodki owej teologii, lecz jej schemat, wizja, która następnie poddana została rozwinięciu w teologii światowej, w tym – polskiej.